La Taula de Canvi de Barcelona i el descobriment d’Amèrica

Autor: Jordi Bilbeny
Data de publicació: 11-12-2018

Recuperem un antic article d'En Jordi Bilbeny sobre la Taula de Canvi de Barcelona i la descoberta d'Amèrica.

Al 1401 En Guillem-Ramon Colom i Çaplana va fundar, conjuntament amb En Miquel Roura, la Taula de Canvi, el banc oficial més antic que va existir tant a Barcelona com a Europa, car, segons En Mitjana de las Doblas, es va avançar al Banc de Sant Jordi de Gènova, que es va inaugurar al 1409. En Guillem-Ramon, a més de fundador, va ser també el primer regent d’aquesta entitat bancària. I, segons En Mitjana, “per a la designació de càrrec de confiança, l’escollit degué reunir condicions de garantia, capacitat i honorabilitat especials, que el feren distingir com a «ciutadà honrat» de Barcelona. Al 1414 fou elegit cònsol de la Llotja de Mar i, més tard, mostassaf”. La Taula era situada “al carrer dels Canvis Vells, núm. 10”, formant cantonada amb el carrer del Consolat, just davant la Llotja i prop del Palau Espiscopal. Es va casar al 1373 amb la Caterina de Marimón, amb qui va tenir dos fills, el primogènit i hereu dels quals va ser En Jaume-Joan Colom i Marimón, pare d’En Joan-Cristòfor Colom i Bertran, Descobridor de les Índies.

Llavors, si els Colom de Barcelona havien estat els cofundadors de la Taula de Canvi, i En Cristòfor Colom va posar diners propis a l'empresa del descobriment americà, és molt possible que, a més dels diners provinents de la Tresoreria de la Corona, que En Lluís de Santàngel va avançar, hi podia haver hagut alguna mena d'ajut d'aquest banc barceloní. És clar que es tracta d’una mera conjectura. D’un supòsit que caldria avalar amb la documentació. Però, tanmateix, que la Taula de Canvi fos fundada per l’avi del Descobridor; que des del 1401 la Taula fos oberta a la Llotja de la ciutat; que la Llotja, com tothom sap, estigués íntimament lligada als afers mercantils marítims; que des del 1413 la Taula també fos dipositària dels fons de la Generalitat; que En Joan Colom i el seu germà Lluís (el Bartomeu de les cròniques d’Índies) fossin diputats i que un tercer germà, En Francesc Colom, fos president de la Generalitat de 1464 a 1467, ens faria entreverue una íntima connexió entre la Taula de Canvi, la nissaga dels Colom, el govern del Principat i el sufragament de la primera expedició transoceànica, que va ser dut a terme, com reconeixen la majoria de cronistes, amb ducats, que, per si encara no n’hi hagués prou, va ser una moneda inexistent del tot a Castella fins al 1497.

De fet, els papers oficials ens diuen que hi va haver relació entre En Colom i el Banc de Sant Jordi, de Gènova. Així, en una carta seva, datada al 27 de desembre de 1504, escriu que ha deixat a En Francesc de Ribarol “un llibre de trasllats de cartes i un altre amb els seus privilegis” i “dues cartes per a l’Ofici de Sant Jordi, el qual atribuïa jo el delme de la meva renda”. I en una nova carta, adreçada a En Joan Lluís de May, li comunica que “jo espero en Nostre Senyor de rebre aquesta setmana que ve resposta de l’Ofici de Sant Jordi”. I rebla que “el Pare Joan diu que els de Sant Jordi són molt nobles senyors i que compliran amb mi”.

Ara bé, sabent com sabem, que ni En Colom era genovès ni els banquers d'aquesta ciutat no van intervenir sota cap concepte en el finançament de l'empresa americana; sabent com sabem que En Joan Lluís May és un ciutadà de Barcelona i En Francesc de Ribarol –així: Ribarol, en el text castellà– també és un súbdit dels reis catalans, és molt congruent inferir-ne que la relació d'En Colom amb aquesta banca precisa, havia d'haver-se esdevingut, lògicament, dins de l'àmbit de la Nació Catalana, on l’entitat també hi devia tenir la seu.

A més, som conscients que el Descobriment d’Amèrica va reportar un canvi profund en les estructures econòmiques i mercantils d’Europa, tot diversificant-ne els oficis i creant-ne de nous, donant una nova mobilitat a les mercaderies i als negocis i fent disparar els preus. Llavors, si la Taula de Canvi de Barcelona hagués tingut art i part en els afers americans i els reis o el govern de Catalunya ho haguessin considerat rellevant i necessari de cara a la continuïtat d’aquest comerç i negocis, es podria aventurar que haurien pogut impulsar aquesta institució arreu de la Nació. Doncs bé: tal com ens indica l’Arcadi Garcia, a la Gran Enciclopèdia Catalana, “al segle XVI hi hagué una revitalització d’aquesta iniciativa d’establir bancs municipals; l’any 1507 aparagué la taula de canvi de Mallorca” i “al 1518 el consell de la ciutat de València redactà unes noves ordinacions i inaugurà la Taula Nova el 14 d’abril de 1519”.

Jordi Bilbeny